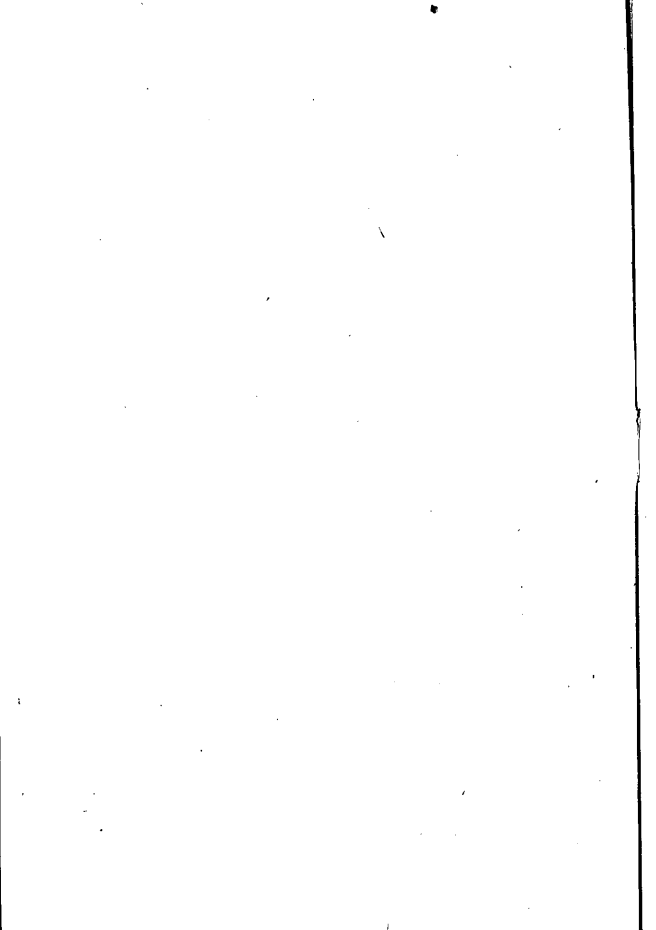

Bc
7903

HERSTEL *en* VERNIEUWING

RADiOTOESPRAKEN VAN
H. M. KONINGIN WILHELMINA
EN
Z. Ex. Prof. Ir. W. SCHERMERHORN
MINISTER-PRESIDENT
OP 27 JUNI 1945

RADIOTOESPRAAK VAN H. M. KONINGIN WILHELMINA

OP 27 JUNI 1945

NIOD

Landgenooten!

Het nieuwe bewind is thans gevormd, het eerste dat op vaderlandschen bodem is ontstaan na onze bevrijding en waarvan op twee na alle leden de bezetting hebben meegeemaakt.

Wij staan nu als volk in zijn geheel klaar om te beginnen aan den opbouw van onze toekomst.

Het visioen, dat onze helden en heldinnen voor den geest stond, toen zij hun leven gaven voor recht en voor vrijheid, willen wij thans tot werkelijkheid maken.

Nu is het wachten voorbij, tevens de alom gevoelde onzekerheid. Het oogenblik is aangebroken, waarop vorm gegeven kan worden aan onze toekomst.

De toekomst eischt een democratisch beleid met vastberadenheid uitgestippeld, welk beleid U zoo straks in de regeeringsverklaring zal worden uiteengezet.

Ik behoef U niet te zeggen, dat er tallooze moeilijkheden en bezwaren, ja soms schier onoverkomelijke, op onzen weg liggen. Naast de schaduwen kan ik echter, Goddank, op sterke lichtpunten wijzen: het feit, dat wij in den donkeren tijd, die achter ons ligt, naar elkaar gegroeid zijn, het duidelijk merkbare verlangen naar eendracht, de groeiende gemeenschapszin en het onderling vertrouwen en naastenliefde.

Een onzer eerste plichten tegenover God, tegenover onze volksgemeenschap en tegenover onszelf is den bestaanden drang naar saamhoorigheid verder te ontwikkelen en het hoogste en beste, dat in ons leeft in dienst te stellen van onze volksgemeenschap.

Wij willen ons ertoe zetten onszelf geestelijk op te bouwen en onze kinderen, elke naar eigen overtuiging, opdat wij als volk de moeilijkheden, die wij op onzen weg zullen ondervinden, te boven kunnen komen.

Immers, wij willen trachten voortrekkers en baanbrekers te zijn voor den nieuwen tijd, die voor ons ligt.

Een wereldtekort aan grondstoffen, aan afgewerkte goederen en aan sommige soorten van voedsel, en hierbij zij niet vergeten de gebrekkige mogelijkheden van vervoer, dringt voorloopig de gedachte, dat wij onze toekomst geheel in eigen hand hebben, naar den achtergrond.

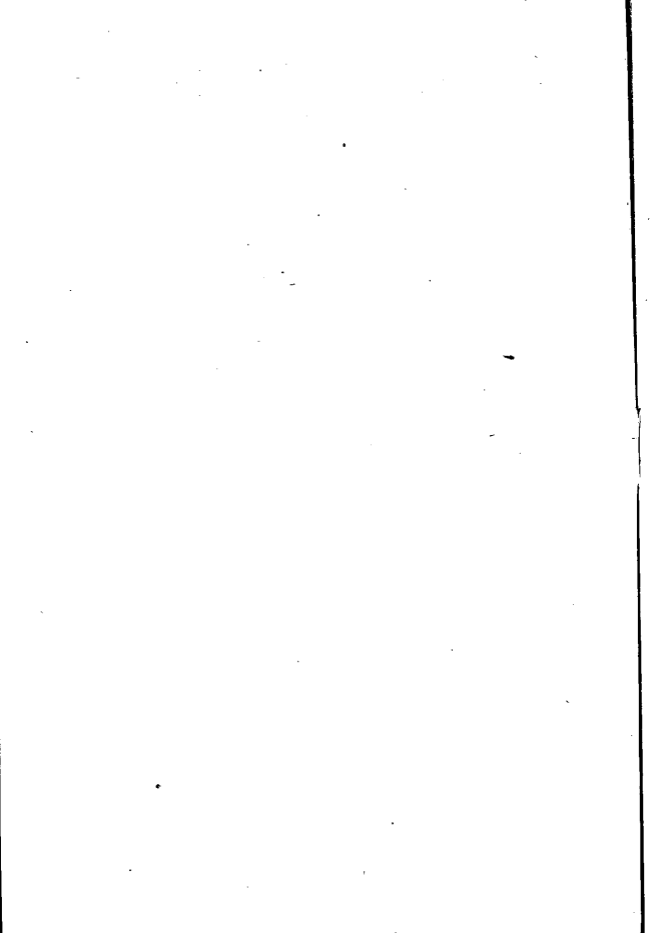
Gaarne doe ik een beroep op de vriendschap onzer bondgenooten, om ons, zooveel in hun vermogen ligt, tegemoet te komen. Wij zijn hun erkentelijk voor hun geschenken en voor hetgeen zij ons leveren in onzen nood. Ook doe ik een beroep op hen om te bereiken, dat uit Nederland geroofde en als zoodanig te herkennen goederen, die in Duitschland worden aangetroffen, zoo spoedig mogelijk als dat kan aan Nederland worden terug gegeven. Wij zullen onzen bondgenooten in geestelijk opzicht hun hulp vergoeden door een steunpilaar te zijn in het nieuw ontstaande Europa en wanneer wij ons land weder kunnen opbouwen, zullen wij hun toonen, dat wij sterk zijn.

Ik heb mij overtuigd van de verwoestingen en van het gebrek, dat er geleden wordt in de meest geteisterde streken; ik doe een klemmend beroep op allen, die iets bezitten, dat de bittere nood kan lenigen, dit af te staan ten behoeve van onze zoo zwaar beproefde broeders en zusters. Zij hebben letterlijk aan alles gebrek, zelfs aan het meest eenvoudige en allernoodigste.

Als wij ons straks mogen verheugen in de bevrijding van grooter Nederland onder de keerkringen, waaraan onze jongelingschap zoo bereid is haar beste krachten te geven, zal op ons de plicht rusten het vernieuwde koninkrijk op te bouwen.

De taak, die ons wacht en de verantwoordelijkheid, zoowel ten opzichte van het vaderland als ten opzichte van ons koninkrijk, zijn ontzaglijk groot.

Op dit historisch oogenblik geldt voorzeker de spreuk: nu of nooit. Wij aanvaarden met vertrouwen die taak. Ons jongste verleden heeft bewezen, wat wij kunnen. Zij zal blijken niet te groot of te zwaar voor ons te zijn. God zal ons helpen.

RADIOTOESPRAAK VAN Z. Ex. Prof. Ir. W. SCHERMERHORN OP 27 JUNI 1945

Land- en Rijksgenooten!

Nadat het thans optredende Kabinet het groote voorrecht heeft gehad door H. M. de Koningin bij U te zijn ingeleid, rust op mij de plicht U een inzicht te geven, zoowel in de algemeene gedachten, die de'formateurs hebben geleid, als wel zeer in het bijzonder om-trent het te voeren beleid.

Zelden of nooit zal misschien een Kabinet in ons land zijn opgetreden onder zwaarder omstandigheden dan thans het geval is. Geen druk en overheersching zijn er meer, die ons in Nederland de tanden op elkaar doen zetten, ons dichter bij elkaar brengen en onze laatste krachten voor het verzet tegen den vijand opwekken. Wij bleven achter met de kwade gevolgen van de tyrannie op schier elk terrein: materieel, moreel en geestelijk. Zij maken ons duidelijk, dat voor ons een nieuwe strijd begint op een ander front, met andere wapens als door de voorgangers van deze Regeering zijn gehan-eerd. Doch al-vorens wij ons tot U gaan richten over den strijd, welke vóór ons ligt, is het ons een be-hoefte hier namens het Nederlandsche volk te spreken over en tot hen, die ons vooraf-gingen, op wier arbeid wij thans verder bouwen, door wier geestkracht, door wier zweet, bloed en tranen het ons mogelijk is geworden de weg omhoog weer te betreden. De eerste gedachten, die dit nieuwe Ministerie uitspreekt namens het Nederlandsche volk, dat onder vijf jaar bezetting heeft geleden, zijn daarom gericht tot de geallieerde volkeren, tot onze broeders in den strijd, en tot hen die het offer van hun leven hebben gebracht.

Is het wonder, dat wij verder in dit uur denken aan die tienduizenden, die het herboren Vaderland niet meer zullen aanschouwen. Zij zijn in den strijd gevallen, op zee, in de lucht en te land, de een in de eerste Meidagen, een ander op de laatste dag. Zij zijn de offers in den strijd om het Vaderland, de duizenden, die in Polen stierven, de slachtoffers van de concentratiekampen en gevangenissen en de mannen en vrouwen van de verzets-beweging, die voor het vuurpeleton hun hartstocht voor de vrijheid van land en geweten met den dood hebben betaald. Eerbiedige hulde aan hen allen en de plechtige gelofte, dat de Regeering en het geheele volk alles wat in hun vermogen ligt om de nagelaten betrek-kingen het leven dragelijk te maken, ook al weten wij dat nooit te vergoeden is, wat zij verloren.

Nederland ontveinst zich niet, dat zijn aandeel in de wereldworsteling, naar absolute maat gemeten, slechts bescheiden is, en dat wij onze vrijheid danken aan de geweldige krachtsinspanning der geallieerde groote mogendheden. In het bewustzijn van de werke-lijkheid dezer verhouding en onder betuiging van onze groote dankbaarheid voor de bijstand, die ons is verleend, heeft het ons toch voldoening gegeven algemeen erkend te zien, dat Nederland, overal waar zulks mogelijk was, naar zijn beste krachten voor zijn vrijheid heeft gestreden: op het ondergrondse front, op zee, in de lucht en te land. Diep gevoelen wij echter, dat wij deze vrijheid mede danken aan die duizenden jonge solda-ten onzer verbonden vrienden, die in den strijd het offer van hun leven brachten.

Het is ons een behoefte om onze groote dankbaarheid uit te spreken voor dit alles, maar zeer in het bijzonder ook voor de vriendschappelijke gevoelens, welke van geallieerde zijde jegens ons Vaderland tot uitdrukking zijn gekomen, zoowel door de gastvrijheid, waarmee H. M. de Koningin, het Prinselijk echtpaar en hun kinderen, benevens de Nederlandsche Regeering zijn ontvangen, als ook door de wijze waarop onze Nederlandsche strijdmacht in die der geallieerden is opgenomen.

Voorts willen wij hier onze erkentelijkheid betuigen voor de hulp, die ons berooide Vaderland na de bevrijding op zoo menig gebied van de geallieerden heeft ontvangen. Het is ons een waarborg, dat wij ook in de toekomst, waarin wij nog sterk van hun hulp af-hankelijk zullen zijn, niet tevergeefs een beroep op hen zullen doen.

„De slag om Nederland”.

Wijden wij thans onze gedachten aan hen, die aan het Nederlandsche volk in de afgelopen vijf jaren uit de verte leiding hebben moeten geven. In de eerste plaats past hier een woord van erkentelijkheid voor het wijze besluit om de zetel der Regeering op het juiste oogenblik naar het gastvrije Engeland te verplaatsen. Moge dit besluit in de benarde Meidagen groote verontrusting hebben verwekt, reeds zeer spoedig is het iederen Nederlander duidelijk geworden, dat destijds de eenig juiste weg is gevolgd. Al is deze opvatting nu gemeengoed geworden van alle Nederlanders toch willen wij, nu wij hier als het ware voor de eerste maal namens het volk dat achter bleef spreken, in de openbaarheid getuigen van de gevoelens, die thans iedereen beheerschen.

De gang van den oorlog en in het bijzonder de latere bevrijding van het Oosten, Noorden en Westen van Nederland, hebben ten gevolge gehad, dat wij twee Regeeringsperiodes hebben te onderscheiden, die beiden zij het ook op verschillende wijze gedragen worden door denzelfden naam, die van den zoojuist afgetreden Minister-President Professor Gerbrandy. Niemand zal ons tegenspreken, indien wij dezen naam in het bijzonder aan de eerste periode verbinden. Dat was de tijd, waarin alleen maar de werkelijk sterken sterk bleken te zijn, waarin het niet op kennis en niet op ervaring, niet op de behandeling van bijzonderheden, maar alleen op karakter, op standvastigheid, op onverzettelijkheid aankwam en op het volgen van de ééne onbuigbare lijn inzake de houding van Nederland.

Laten wij aan het begin van een nieuwe periode in de geschiedenis van ons land, deze niet met een onwaarachtigheid aanvangen, door te zeggen dat wij uitsluitend bewondering koesteren voor hetgeen het Kabinet in Londen ons te zien en te hooren heeft gegeven. Vaak hebben wij niet alles begrepen en zonder twijfel zal in dezen tijd, nu aan alle kanten gebreken in onze levensomstandigheden, in ons bestuur en in ons beleid aan den dag treden, de neiging bij sommigen ontstaan de schuld hiervan te schuiven op de Regeering in Londen. Maar tegenover al dezulken staan die overweldigend groote groepen in het Nederlandsche volk, die beseffen, dat de historieschrijvers van ons volksleven, in de toekomst ziende naar het gevoerde beleid van deze jaren, tegen de achtergrond van de wereldworseling alleen oog zullen hebben voor die ééne groote gedachte, die alles heeft beheerscht, voor die onverzettelijkheid en voor die rechtlijnigheid, die kwam uit een rotsvast Godsvertrouwen aan welke het te danken is, dat na een periode van crisis, inzinking en erger, het Nederlandsche schip van Staat weer uit de nabijheid van de dreigende zandbanken vlot is geraakt en op de wilde oceanen, temidden van alle stormen, zijn erkende en ook gewaardeerde plaats in de slagorde der geallieerde krijgsmachten heeft hervonden. Dit is niet vanzelf gegaan. Dat dit echter geschiedde is alleen al voldoende om aan Gerbrandy een blijvende plaats in de geschiedenis van Nederland toe te kennen en is voor de natie een reden om hem blijvend haar erkentelijkheid te betuigen.

Ook onder de collega's van Prof. Gerbrandy waren gelukkig sterke medestanders voor dien strijd tot het uiterste. Zij hebben hem daarbij door hun steun het volhouden en het overwinnen van alle moeilijkheden mogelijk gemaakt. Ook tot hen gaan onze gedachten uit in groote dankbaarheid voor hun kracht en voor hun offerbereidheid.

Maar boven de leden van het Kabinet stond de draagster van de Kroon. Het is tijdens deze vijf jaren van strijd een zegen voor ons volk geweest, dat H. M. de Koningin in deze worsteling om ons volksbestaan zoo volstrekt voorop gegaan is, zich daarbij tegenover ons in de verdrukking vaak uitend met een nauw verholten hartstocht. Haar geest was niet alleen een kracht voor hen, die in Nederland zwak waren, maar moet eveneens een prikkel ten goede hebben betekend voor onze ambtsvoorgangers in Londen.

Eenmaal zal de geschiedenis, beter dan wij op dit oogenblik kunnen, oordeelen over de betekenis van hetgeen het Londensche Kabinet voor Nederland is geweest. Men zal dan daarbij minder critisch zijn op de bijzonderheden dan men nu soms is, hoe belangrijk deze details heden ten dage ook voor ons leven mogen zijn en men zal meer oog hebben voor de alles overheerschende betekenis van dat eene: de vrijheid en de waardigheid van het Koninkrijk der Nederlanden. De handhaving van deze laatste toont ons de onvergankelijke grootheid van Hare Majesteit de Koningin en tevens ligt hierin de blijvende verdienste van Prof. Gerbrandy en van zijn medewerkers naar den geest.

Het is ons een voorrecht te kunnen mededeelen, dat Prof. Gerbrandy zich bereid verklaard heeft zijn volledige ervaring, zijn kennis van de verhoudingen en ook de persoonlijke vriendschappen, die hij zich in Engeland verwierf, ten dienste van het vaderland te

blijven stellen, zulks in samenwerking met de huidige Regeering en op de wijze als door de omstandigheden zal worden geboden.

In Februari 1945 is het volgende Kabinet Gerbrandy opgetreden, dat in het bijzonder is samengesteld met het oog op het bestuur van het bevrijde Zuiden. De heeren uit het Zuiden, die zich daaraan hebben gewijd, hebben dit gedaan met de hoop in het hart, dat het slechts voor heel korten tijd zou zijn, immers tot het tijdstip der bevrijding van het geheele land. Zij hebben moeten werken in de ongunstigste omstandigheden, die men zich denken kan. Reeds de bereidheid alleen, onder die omstandigheden zulk een taak te aangaan, is een reden tot groote erkentelijkheid, waaraan wij hier uitdrukking willen geven.

Intusschen had de Minister-President bij herhaling verklaard, dat het Kabinet Gerbrandy zoo spoedig mogelijk na de volledige bevrijding van Nederland zou aftreden om plaats te maken voor een Ministerie, dat voor het grootste gedeelte zou worden gevormd door personen, die tijdens de bezetting in Nederland geleefd hebben en, indien mogelijk ook in enigerlei vorm een werkzaam aandeel aan het verzet zouden hebben gehad.

Herstel en vernieuwing.

Aan dit voornemen is spoedig gevolg gegeven en daarna heeft H. M. de Koningin de opdracht tot vorming van een nationaal Kabinet voor herstel en vernieuwing opgedragen aan twee formateurs.

Het lijkt geen twijfel, dat in deze omschrijving van de opdracht gedachten zijn uitgedrukt, die de taak van de Regeering bepalen ten aanzien van ons geteisterde Vaderland zelf.

Herstel van al hetgeen ons volk voor zijn materiele bestaan noodig heeft, **herstel** ook van alles en van alle instellingen, die ons geestelijk klimaat bepaalden en die ons volk dierbaar waren. Daarbij tegelijk de **vernieuwing**, in welk woord uitgedrukt wordt, dat in ons nationale leven op allerlei punten ook tekorten werden gevoeld, die verlangens hebben gewekt en de wil tot verbetering hebben gesterkt.

Niet de eenvoudige leuze: het moet alles anders worden, zal ons moeten leiden, maar wel een hersteld en verdiept besef van goed en kwaad, van hetgeen voor de samenleving behoort te volgen uit het belijden van ieders diepste levensbeginselen, hoe verschillend die op zichzelf ook mogen zijn. Het gaat om het scheppen van nieuwe vormen, waarin de wezenlijke geestelijke waarden, die ons volksleven door de eeuwen heen hebben gedragen en beheerscht, tot nieuwe uitdrukking en als het kan, tot nieuwe heerlijkheid zullen komen. Deze synthese, die aldus lag in de verbinding van deze beide woorden herstel en vernieuwing, moest de richtende kracht voor de beide kabinetformateurs worden. Daarom ging het ook bij de aanwijzing van deze beide formateurs geenszins om de neven-schikking van twee naar hun aard onvereinbare elementen en het is mij persoonlijk een behoefte uitdrukking te geven aan mijn groote dankbaarheid voor de gelijkgerichtheid van wil van ons beiden, die een vruchtbare samenwerking mogelijk gemaakt heeft.

Nog steeds in oorlog.

Ongeacht dit, naar het geteisterde Nederland gekeerde aangezicht der nieuwe Regeering, ziet zij echter in de allereerste plaats haar taak in de algemeene oorlogvoering tegen Japan en in de bevrijding van Indonesië. Nederland, dat, zij het ook langzaam, bezig is iedere dag een kleine schrede op de weg omhoog af te leggen, bedenkt zich met smart, juist nu wij vrij zijn, hoe miljoenen onzer rijksgenooten en honderd-duizenden onzer landgenooten onder Japansche onderdrukking leven. In onze 20ste eeuw is vaak gesproken over de zedelijke verplichting van Nederland tegenover Indië. Deze plicht treedt nu naar voren met grijpbare consequenties, ook voor de gemiddelde burger van ons volk, waarvoor Indië verweg lag en Indonesië, een bijna onbekend begrip was. Deze oorlog zal aan ons allen hooge eischen blijven stellen en zal ook ons materiele herstel belemmeren.

Wij waren na de val van Java tot het oogenblik van de nederlaag van Duitschland niet in staat overeenkomstig onze betekenis deel te nemen aan de oorlogvoering tegen Japan

en aan de strijd ter bevrijding van Indonesië. De historische slag in de Javazee, waarin de beste tradities van de Koninklijke Marine, zooals die zijn gevormd in de glorieertijd van ons volksbestaan, zijn gehandhaafd en misschien overtroffen, was het brandpunt in de wanhopige worsteling, waarin Nederlandsch-Indië tijdelijk ten onder ging. In deze strijd had Nederland het leeuwendeel en heeft het niet afgewacht tot zijn overzeesche gebieden werden aangevallen, maar gingen onze vliegtuigen en schepen den vijand te lijf, vier van hun bases in uiterst moeilijke omstandigheden. Wij verloren daarbij een groot deel van onze strijdmacht, doch het resultaat was, dat ook de vijand zoo zwaar werd getroffen, dat het hem niet kon gelukken zijn overwinningstocht in de richting van Australië voort te zetten. Al was door dit alles in 1942 onze kracht tijdelijk verlamd, het Kabinet acht het een nationale zaak er voor te zorgen, dat ons aandeel in de bevrijdingsstrijd zoo groot mogelijk zij. Daarom zal, zij het op andere wijze dan tot heden, de algemeene oorlogvoering van het Koninkrijk een belangrijk deel van de aandacht en de zorgen van den Minister-President vergen en zal de militaire activiteit, in verband met de werving, oefening en uitrusting van personeel voor leger, vloot en luchtmacht nog een groot deel van het aspect van ons volksleven blijven bepalen.

Een nationaal Kabinet.

In het aangezicht van deze zware, eenerzijds op herstel en vernieuwing, anderzijds op de oorlogvoering gerichte taak, is het begrijpelijk dat H. M. deze slechts heeft willen toevertrouwen aan een nationaal Kabinet.

De formateurs hebben hieronder nog iets meer willen verstaan dan een Kabinet op bree-de basis, in den ouden zin van het woord.

Oorlog en bezetting, verdrukking en nood, maar vooral de gemeenschappelijke strijd hebben bij duizenden in den lande het besef gewekt van een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor de komende strijd tegen verwarring en verarming en voor de opbouw van ons volksleven in een stijl, die niet te schrill afsteekt bij de geest, waarin tijdens de bezetting duizenden het offer van hun leven brachten. De nood, zoowel als de wil tot opbouw brengen ons volk tot het gemeenschappelijk aanvaarden van een taak, die menschelijke krachten te boven schijnt te gaan, doch juist daarom tot een gezamenlijke krachtsinspanning roept.

Oude en nieuwe scheidingslijnen.

Bij de poging om in deze geest een Kabinet samen te stellen moesten de formateurs ook nog met andere factoren rekening houden, dan die besloten lagen in beginselen en programma's der partijen, welke bij het uitbreken van den oorlog in de volksvertegenwoordiging waren gerepresenteerd. Allerlei tegenstellingen beheerschen op dit oogenblik ons volksleven vaak sterker, dan die in de politieke programma's tot uitdrukking komen. Juist deze tegenstellingen geven, indien men ze veronachtzaamt, aanleiding tot groote spanningen. Zij treden niet altijd op in de sfeer van de politiek, maar doen er toch wel hun invloed gevoelen.

Wij denken aan de houding der voormalige illegaliteit tegenover de zgn. legale wereld. Hierbij ontmoeten wij de poging der illegaliteit, om de krachten, die daarin tijdens bezetting en onderdrukking worden gewekt, thans ook maatschappelijk tot gelding te brengen. Dit is een vraagstuk van de allereerste orde, omdat, indien voor deze drang geen juiste wegen worden gebaad, de neiging zal ontstaan de illegaliteit die invloed te verschaffen langs staatkundigen weg. Dit laatste houdt echter gevaren in. Het staatkundig leven immers voltrekt zich nu eenmaal naar andere gezichtspunten, dan die welke gelden bij de selectie van persoonlijkheid en karakter, van durf en onbuigzaamheid, zooals die zich in de wereld van het verzet heeft geopenbaard. En toch ligt in die verzetswereld een voor ons volksleven bij uitstek vruchtbare scheiding der geesten en zal het noodzakelijk zijn deze menschen op de plaats te brengen, waar zij het bevruchtende werk kunnen volvoeren, dat noodzakelijk is.

Naast deze thans vrij klemmende verhouding hadden de formateurs ook te zien eenzijdig naar de groepen, die hun politiek tehuis in de bestaande partijen blijven zien, en anderzijds naar hen, die in dat opzicht andere denkbeelden voorstaan en die als uitvloeisel van vernieuwing in de houding van allerlei groepen op sociaal en cultureel gebied, ook wijzigingen in de politieke structuur verwachten en nastreven. Voorts staan naast elkaar de reeds vóór 1940 politiek georganiseerden en de groote massa van hen, die het inzicht, dat dit een burgerplicht is, pas tijdens de bezetting hebben verworven, of pas na de laatste verkiezing de stemgerechtigde leeftijd bereikten. Tenslotte ging het voor de formateurs ook om de verbinding tusschen het bezette Nederland en de krachten, die richtinggevend waren buiten het bezette gebied. Het stond van tevoren vast, dat het groote zorgvuldigheid van beleid zal vereischen om het Nederlandsche volk, dat vijf jaar in een afschuwelijke afzondering heeft geleefd, weer in geestelijke verbinding te brengen met de rest van de wereld. Dat vereischt een synthese tusschen hen, die buiten de grenzen hebben gewerkt en ons. Eindelijk is er het verschil dat is gegroeid tusschen Noord en Zuid na Sept. 1944. Het Noorden, dat de afschuwelijke oorlogswinter heeft beleefd, het Zuiden en het rivierengebied, waar met talloze offers een bevrijding werd gekocht, die geen bevrijding wezen kon.

Ook hier ligt een verschil, dat binnen het gezichtsveld der formateurs moest komen.

Gelet op de groote taak, die op ons wacht, hebben zij bij de samenstelling van een nationaal Kabinet op al deze punten naar een synthese willen streven.

Het behoeft echter geen verwondering te wekken, dat bij de gegeven zeer groote verscheidenheid van overwegingen een volkomen synthese op ieder gebied niet kon worden bereikt. Niettemin mag van het Kabinet gezegd worden, dat het op breede basis tot stand is gekomen.

Met erkenning van de groote betekenis, welke de betrekkingen met onze geallieerden hebben, stellen wij met voldoening vast, dat de Regeering niet alleen lichamelijk, maar ook naar den geest weer geheel op Nederlandsche bodem staat, dat Nederland weer uit Nederland geregeerd wordt.

En thans iets over het te voeren beleid:

Nederland in de wereld.

Betreffende het buitenlandsch beleid verklaart de Regeering, dat die naast de deelneming aan den oorlog tegen Japan zal zijn gericht op de internationale samenwerking met al onze bondgenooten, ter bevordering van vreedzame internationale verhoudingen en ter bevrijding van de positie van het Koninkrijk en mitsdien van zijn samenstellende deelen.

Het herstel van het internationale handelsverkeer heeft de bijzondere aandacht der Regeering. De voorlichting van het buitenland over Nederland en die van ons volk over het buitenland heeft haar actieve belangstelling. De buitenlandsche dienst zal worden gemoderniseerd; de plannen daarvoor liggen gereed. De Minister zonder portefeuille, Dr. J. H. van Royen, zal den Minister van Buitenlandsche Zaken bijstaan en hem bij afwezigheid kunnen vervangen onder de primaire verantwoordelijkheid van laatstgenoemde.

Meer dan ooit heeft de buitenlandsche politiek onze aandacht. Deze culmineert in de vraag naar onze verhouding tot het verslagen Duitsland. Het Nederlandsche Volk heeft daarmee een rekening te vereffenen op schier elk gebied. Wij zullen daarbij voor onze rechten strijden en niet dulden, dat daaraan tekort wordt gedaan terwille van de wederopbouw van het Duitsche bedrijfsleven. De Nederlandsche Regeering zal bij de geallieerde mogendheden haar eischen tot schadevergoeding indienen en in het bijzonder krachtig aandringen op teruggave van door de Duitscher gestolen goederen en vervanging daarvan door andere goederen, indien zij niet meer te achterhalen zijn.

In ditzelfde verband aanvaardt dit Kabinet ook de gedachte van Minister van Kleffens om de mogelijkheid tot schadevergoeding door middel van annexatie van Duitsch gebied open te houden. Deze annexatie is echter zoozeer een zaak, die gedragen of verworpen moet worden door het zedelijk besef en het zakelijk inzicht van ons volk, dat de Regeering er prijs op stelt te bevorderen, dat door een openbare discussie de publieke meening zich hierover in bezonkenheid vormen kan.

Leger en vloot.

Op deze plaats past ons ook een enkele opmerking over onze krijgsmacht. Na de bezetting van Nederland heeft slechts een zeer klein gedeelte van het Nederlandsche leger den strijd kunnen voortzetten. De rest moest verdwijnen: onderduiken, in krijgsgevangenschap gaan of op andere wijze in-actief worden. Daarom moet onze krijgsmacht thans opnieuw worden gevormd. Terwijl de dienstplicht blijft gehandhaafd en onmiddellijk zal worden toegepast, wanneer dit voor de personeelsvoorziening van de krijgsmacht ter zee of te land noodig blijkt, voorziet voorloopig de aanneming van oorlogs-vrijwilligers voor het overgrote deel in de personeelsbehoefte.

Voor enkele categorieën van geschoolde krachten zal in bepaalde gevallen oproeping volgens de Dienstplichtwet geschieden.

In Engeland wordt op het oogenblik een leger gevormd, dat deel moet nemen aan den strijd in het Verre Oosten; 22000 man worden gereed gemaakt om in Australië voor het zelfde doel te worden opgeleid.

In Nederland worden de Binnenlandsche Strijdkrachten, die onder de bezielende leiding van Zijne Koninklijke Hoogheits Prins Bernhard tijdens de laatste moeilijke maanden van de bezetting tot een krachtig verzetsinstrument zijn aaneengesmeed, omgevormd tot onderdeelen van de Nederlandsche krijgsmacht. Een begin is gemaakt met de vorming van officieren- en onderofficieren-kader. De uit de krijgsgevangenschap terugkeerende officieren zullen na een nauwkeurige selectie opleiding ontvangen in de moderne krijgskunde en in de moderne wapentechniek en aan de hand van de resultaten van die opleiding opnieuw worden geselecteerd.

Een nieuw Nederlandsch leger is aldus in wording; wij zullen deze ontwikkeling met kracht en in een zoo snel mogelijk tempo voortzetten, daarbij geleid o.a. door de volgende overwegingen. Bovenaan staat al hetgeen wij reeds hebben gezegd over de voorrang van den strijd om de bevrijding van Indië. Ook ten aanzien van de bezetting van Duitschland willen wij aan onze internationale verplichting voldoen, ondanks het feit dat Nederland zwaarder getroffen werd in zijn mankracht dan vele andere landen. Wij willen onze leger-organisatie opbouwen in aansluiting aan de organisatie van de geallieerde legers.

Dit sluit ook in een verjonging van het leger, vooral van het kader, waarbij het leger zich gedragen moet weten door het medeleven van het Nederlandsche volk en het kader zijn juiste houding weten te bepalen tegenover de troepen.

Tenslotte zullen de goede illegale werkers in de normale legerorganisatie moeten worden opgenomen en samengevoegd met de goede krachten uit het oude kader, terwijl voor de personen uit de Binnenlandsche Strijdkrachten, die niet voor het leger in aanmerking kunnen of willen komen, niet alleen ten bate van henzelf doch ook voor de maatschappij in voor hen passende maatschappelijke posities zullen worden geplaatst.

Voor enkele categorieën van geschoolde krachten zal in bepaalde gevallen oproeping volgens de Dienstplichtwet geschieden.

Tot welke sterkte de Koninklijke Marine kan worden opgebouwd wordt op het oogenblik nog uitsluitend bepaald door de mogelijkheden welke bestaan voor de verkrijging van materieel en door het beschikbare aantal officieren en onderofficieren en manschappen met oorlogservaring en kennis van modern materieel. De Koninklijke Marine leed gedurende den oorlog zware verliezen en het overgebleven personeel aangevuld met officieren, onderofficieren en manschappen die in NEDERLAND achterbleven na 14 Mei 1940 en met oorlogsvrijwilligers, zullen in eene verhouding van ongeveer een op drie de nieuwe vloot bemannen die aan den oorlog tegen Japan en de bevrijding van NEDERLANDSCH INDIË zal deelnemen. Een modern smaldeel van kruisers, torpedojagers en onderzeeboten met de noodige ondersteuning van luchtstrijdkrachten wordt hiervoor bestemd.

Bovendien is in de VEREENIGDE STATEN een Mariniersbrigade in opleiding teneinde voor de oorlogvoering in het Oosten te worden ingezet.

Ten aanzien van het beleid in Nederland willen wij beginnen met eenige algemeene opmerkingen, die niet op één bepaald Departement betrekking hebben.

De eerste betreft de organisatie van het bestuur en het herstel van normale gezagsverhoudingen.

Teneinde de geheele bevolking zoo snel mogelijk tot een regelmatig leven terug te voeren is het noodig, dat er weer overzichtelijke en voor iedere burger duidelijke bestuurs-

apparaten bestaan, opdat mede daardoor ook weer gezonde gezagsverhoudingen kunnen groeien. Het is gewenscht, dat iedere burger op gemakkelijke wijze kan weten, welke instantie over een bepaalde zaak heeft te beslissen en dat hem de zekerheid wordt gegeven, dat er ook inderdaad beslist wordt.

Militair Gezag.

Dit vereischt in de eerste plaats materiele opheldering van de verhouding tusschen het Militair Gezag en het Burgerlijk bestuur, in dien zin, dat nergens bestuursapparaten door het M.G. worden gehandhaafd op plaatsen, waar de te vervullen taak even goed of beter door het burgerlijk bestuur kan worden vervuld. Men dient te bedenken, dat aan deze laatste voorwaarde in een stad, waarin alle bestuursorganen en de geheele technische situatie vrijwel ongeschonden zijn, heel wat sneller kan worden voldaan, dan in een gebied, dat zwaar door het oorlogsgeweld is getroffen. Met alle waardeering voor het streven en voor de bereikte resultaten van het M.G., moet worden vastgesteld, dat het naast elkander werken van een burgerlijk bestuur en van het M.G., vooral in de lagere instanties, de gezagsverhoudingen bemoeilijkt. Thans komt echter, nu verwacht mag worden, dat eerlang de eerste of militaire fase van de bevrijding van Nederland in Europa als geëindigd kan worden beschouwd, daarmee een van de redenen van de handhaving van het M.G. in de bestaande vorm te vervallen. De Regeering heeft daarom besloten de werkzaamheden van het M.G. in de door haar vast te stellen volgorde te doen beëindigen, waarbij als richtsnoer zal gelden, dat dit overal daar moet geschieden, waar zij op goede gronden verwacht, dat het civiele bestuur in staat is de bestuurszaak volledig over te nemen. Het M.G. zal uiterlijk op 1 September zijn geliquideerd, uitgezonderd in die functies en op die plaatsen, waarin zulks door de Regeering op bovengenoemde gronden noodzakelijk wordt geacht of het tot instandhouding van de verbinding met de geallieerde militaire autoriteiten in Nederland gewenscht is. Het tempo van liquidatie zal dus in belangrijke mate van de organisatie en kracht der civiele organen afhangen. Een langzame of nauwelijks werkende zuivering is daarbij evenzeer een belemmerend element als de moeilijkheden, die uit de zwaardere eischen voortvloeien, welke thans in het algemeen aan het ambtelijk apparaat worden gesteld.

Herstel van de democratie.

In de tweede plaats is voor het herstel der gezagsverhoudingen noodzakelijk, dat de democratische organen worden hersteld door middel waarvan het volk controle kan uitoefenen op en deelnemen aan het landsbestuur en waarin de overheid verantwoording kan afleggen van bepaalde daden. De openbaarheid is een der essentiële punten van de democratie.

Het optreden van allerlei plaatselijke colleges van advies, welke niet in het openbaar werken, kan daarom de werking der normale organen niet vervangen en belemmert het ontstaan van klare gezagsverhoudingen.

Het herstel der vertegenwoordigende colleges zal zoowel voor Staten-Generaal, Provinciale Staten als voor de Gemeenteraden geschieden.

De methode, die bij dit herstel zal moeten worden gevolgd, zal nooit in overeenstemming kunnen zijn met de wettelijke voorschriften. Bij de thans aanwezige zekerheid, dat men zich niet aan de wet kan houden, zal een oplossing moeten worden gevonden, die de beste vruchten kan afwerpen en de geringste politieke spanningen tengevolge heeft.

Bij de samenstelling van de colleges, welke het volk tot de eerstkomende verkiezingen zullen vertegenwoordigen zal rekening moeten worden gehouden zoowel met hen, die daarin voor 1940 zitting hadden als met hen, die tijdens de bezetting, hetzij in of buiten de verzetsbeweging, verantwoordelijkheid hebben gedragen. Ook voor eerstgenoemde categorie gelde, dat mag worden verlangd, dat zij het vertrouwen van het volk gedurende de jaren der bezetting niet hebben verloren.

Het Kabinet meent, dat in dit verband de z.g. Nationale Adviescommissie een belang-

rijke taak kan vervullen, in het bijzonder bij het samenstellen van een Noodparlement, dat door ons noodzakelijk geacht wordt.

Deze Nationale Adviescommissie is in beginsel gevormd in het voorjaar van 1945, dus tijdens de bezetting en is voor twee derde aangewezen door het zgn. Groot Burger Comité, waarin naast vertegenwoordigers van politieke partijen en nieuwe stroomingen, ook representanten van sociaal-economische groepen en van het culturele leven een plaats hadden. Een derde van de leden is aangewezen door de zgn. Groote Adviescommissie der Illegaliteit, terwijl deze ook over de aanvaardbaarheid uit nationale overwegingen van de door het Groot Burger Comité aangewezen leden werd gehoord.

De Regeering stelt er prijs op en vertrouwt, dat de regeling op het Noodparlement zal worden aangenomen in de vergadering der in 1940 fungeerende Staten-Generaal, nadat tot haar bijeenroeping bij afzonderlijk Koninklijk Besluit een machtiging zal zijn verkregen. Uiteraard zal deze vergadering vooraf aan een zuivering moeten zijn onderworpen.

Dit Noodparlement zal in functie blijven tot de eerstkomende verkiezingen. De technische voorbereidingen daarvoor zullen zoo spoedig mogelijk ter hand worden genomen. Het tijdstip der verkiezingen wordt echter niet alleen bepaald door de technische mogelijkheden alleen. Er dient aan het volk ook gelegenheid te worden gegeven, zich een denkbeeld te vormen omtrent de vraagstukken, die thans de politieke scheidingslijnen bepalen, en wel aan de hand van hetgeen aan praktisch werk en reële plannen enerzijds, aan oppositie anderzijds zichtbaar wordt. Het beperkte geestelijk verkeer en de zeer onvoldoende pers vertragen dit proces zeer wezenlijk. Wij meenen, dat zonder bijzondere omstandigheden hiervoor zeker met een jaar moet worden gerekend. Intusschen kan de Regeering eerder voor beslissingen van zoodanige draagwijdte worden geplaagd, dat zij daarvoor een uitspraak van het volk noodig acht. Ook een eerder conflict met het Noodparlement zou tot verkiezingen moeten voeren.

Ten aanzien van de samenstelling van Gemeenteraden overweegt de Regeering op grond van de ervaring, die inmiddels is opgedaan, voor de later bevrijde provincies een wijziging van het Uitvoeringsbesluit tot stand te brengen.

In de derde plaats willen wij in dit verband wijzen op het vernieuwende element in de gezagsverhoudingen, indien men bij de organisatie van het bestuur organen van het volksleven zelf sterker betreft dan tot heden toe het geval was. Eenerzijds bij de voorbereiding van maatregelen door middel van aan de Regeering te verstrekken advies, anderzijds bij de toepassing van allerlei door de Regeering te geven voorschriften en verordeningen kunnen daartoe door de Regeering bevoegd verklaarde colleges een zelfstandige taak vervullen, terwijl zij ook in daarvoor in aanmerking komende gevallen verordenende bevoegdheid zullen kunnen uitoefenen. Indien men op deze wijze de burgers bij het vervullen van de overheidstaak betreft voorkomt men het gevaar van de overheersching van het vrije volksleven door het ambtelijk apparaat en verkleint men de afstand tusschen burgers en overheid.

Door dit complex van op drie verschillende terreinen werkende maatregelen hoopt de Regeering er in te slagen, binnen redelijken termijn de zoozeer gewenschte klare verhoudingen in onze bestuursorganen te herstellen.

Zuivering.

Zij is zich echter bewust, dat hiermede eveneens samenhangt een tweede niet minder belangrijk onderwerp, dat van de zuivering van de ambtelijke- en van de bedrijfs wereld en de berechting van landverraders en collaborateurs. De Regeering kan zich niet aan den indruk onttrekken, hierbij met een van de ernstigste en moeilijkste problemen uit ons volksleven te maken te hebben. Gerechtaardigde grieven en troebele instincten spelen door elkaar heen op een instrument, dat kennelijk moeite heeft om weer op gang te komen. Doortastendheid aan de eene kant en overzien van de consequenties van de maatregelen, die men daarbij neemt aan de andere zijde, is ook ten aanzien van de zuivering volstrekt geboden. Doortastendheid omdat er zoo spoedig mogelijk aan dit kankergezwel in ons volksleven een einde moet worden gemaakt. Doortastendheid, teneinde er voor te zorgen, dat men na een bepaalden termijn ook een zekeren kans heeft, dat men geen personen, die

zich tijdens de bezetting onvaderlandslievend hebben gedragen, op verantwoordelijke posten kan tegenkomen. Doortastendheid ook, omdat er dan het einde van deze termijn, weer een gevoel van zekerheid in ons volk zal kunnen groeien en niemand meer rondloopt met de gedachte elk oogenblik bedreigd te kunnen worden door beschuldigingen waarvan het aan hem is de onjuistheid er van te bewijzen. De Regeering is zich echter ten volle bewust, dat zij slechts het recht heeft om zoo te spreken, indien zij ook bereid is met kracht op te treden en zulks niet alleen tegen leden van de N.S.B., maar ook tegenover hen, die zich op welke laakbare wijze dan ook tijdens de bezetting op ergerlijke wijze hebben verrijkt. De Regeering acht het noodzakelijk, dat dezulken voorloopig in verzekerde bewaring worden gesteld, totdat de wijze, waarop zij hun vermogen tijdens de bezetting vergaarden, zal zijn opgehelderd niet alleen, maar zij, indien de ontoelaatbaarheid daarvan vaststaat, dit ook volledig door de Staat in beslag hebben zien nemen.

Wij achten verder een doortastende rechtvaardige zuivering noodig voor het ambtelijk apparaat. Daarbij zal voor de verschillende instanties een tijdsternijn moeten worden gesteld en verder zullen de eischen bij de zuivering scherper moeten worden met een hoogere graad van verantwoordelijkheid en naar gelang van de positie van den ambtenaar. De perfide aard van een zich geleidelijk onmaskerend bezettingsregime zal bij de opstelling van normen in acht moeten worden genomen.

Het is voorts noodig een scherp onderscheid te maken tusschen zuivering op grond van onvaderlandslievende gedragslijn tijdens de bezetting, welke laatste geen zuiveringsgronden kan opleveren. Hierbij zal tevens de mogelijkheid in aanmerking genomen worden, dat, hoewel niet politieke onbetrouwbaarheid is bewezen, het algemeen vertrouwen in bepaalde gevallen onherstelbaar verloren is. Voor dergelijke gevallen zal in een formeel grondslag moeten worden voorzien. Het Kabinet acht zich gelukkig dat naast het zuiveringsbesluit een regeling is getroffen, waardoor de keuze der discipline maatregelen niet beperkt wordt tot hetzij onslag, hetzij handhaving, doch ook andere minder verreikende maatregelen dan ontslag mogelijk worden. Daarenboven schijnt de omvang der door het M.G. in dit opzicht reeds getroffen maatregelen, naast het streven het bestuurs- en rechtsprekend apparaat weer zoo spoedig mogelijk op gang te brengen, te vorderen, dat naar de soort van de zuiveringsgevallen een zekere coördinatie in de oordeelende organen tot stand komt.

Voorts wordt overwogen of aan de ambtelijke zuivering niet een administratief-rechtelijk karakter moet worden gegeven.

Voorstellen zijn te verwachten van invoering van een algemeen geldende regeling, die de mogelijkheid biedt en de voorwaarden schept dat het bedrijfsleven door middel van tuchtrechtelijke beoordeling wordt gezuiverd, terwijl de wederopbouw van het bedrijfsleven niet meer dan strikt noodig is wordt gestoord. Aangezien zeer velen uit ons bedrijfsleven dikwijls noodgedwongen indirect vaak of ook in meerdere of mindere mate voor den vijand hebben moeten werken, zal de verwijdering en vrijheidsberoving zich in hoofdzaak moeten beperken tot de ernstige directe gevallen. Ingrijpende financiële maatregelen echter zullen iedere soort, uit hoofd van samenwerking met, of hulpverlening aan den vijand verkregen winsten teniet moeten doen.

De berechting zal met spoed ter hand worden genomen, vooral van de leidende personen van de N.S.B. en van de oorlogsmisdadigers. Op een snelle zuivering van de politie zal in het bijzonder worden aangedrongen speciaal in de groote steden. Hierbij zal niet alleen op onvaderlandslievende daden, maar ook op corruptie gelet worden. Na deze zuivering van de politie moet de politieke opsporingsdienst zooveel mogelijk in handen der politie worden gebracht, terwijl het onderzoek moet worden toevertrouwd aan daartoe te scheppen, uit justitieel oogpunt bevoegde organen. Het tribunaalbesluit moet worden herzien in dien zin, dat sorteering der gevallen tot versnelling der bestraffing kan leiden, dat meer vrijheid in de strafmaat ontstaat, en dat zooveel mogelijk een rechtelijker beoordeling gewaarborgd zij.

De zuivering van de pers dient snel te geschieden. Over de mogelijkheid tot verschijning of over definitief verbod van, op grond van het persbesluit verboden bladen, zal zoo spoedig mogelijk een beslissing worden genomen. Hierbij zullen in ieder geval de rechten van de bonafide illegale pers behoorlijk gewaarborgd worden. De Regeering rekt er op, dat deze beslissing aan het bestaan van allerlei schaduw-organisaties van verboden bladen een einde zal maken, waardoor alle vaderlandsche krachten voor de verschijnende pers beschikbaar komen.

Leniging van stoffelijken nood.

Als volgend punt zouden wij Uw aandacht willen vragen voor de voorziening in de directe materiele nooden der bevolking. Niet alleen de voedselvoorziening, doch ook de ontzettende nood op het gebied van huisvesting, en huisraad, van kleding en schoeisel eischt dringend voorziening. De voor ieder zichtbare ruïneering van ons nationale voortbrengingsapparaat levert hierbij echter bijna onoverkomelijke moeilijkheden. Daarvoor is arbeid noodig en voor dien arbeid is noodig voorziening in de directe nooden der arbeiders. Dit laatste kan alleen verwezenlijkt worden door middel van invoer, welke echter op allerlei gebied door een wereldschaarschte aan goederen belemmerd wordt. Zonder deze invoer komen wij echter over de eerste drempel naar een stijgende welvaart niet heen. Daarna, of liever tegelijk hiermede, is een uiterste eigen inspanning het eenige dat ons volk kan redden. Iedereen kan de verarming van ons productieapparaat en van de lasten uit de oorlogvoering met eigen oogen aanschouwen. Veel moeilijker schijnt het te zijn te beseffen, dat wij allen op een of andere wijze ons aandeel daarin zullen moeten dragen en dat de term: gelijkmatige verdeling van de armoede in ons volk helaas een bittere werkelijkheid is, en beteekent, dat ieder zich wat moet ontzeggen, daarbij de rijksten het meest, maar helaas ook alle anderen. De Regeering zal er alles op zetten het Nederlandsche volk te doordringen van het besef, dat onze arbeidskracht vrijwel het eenige is, dat ons gelaten werd en deze zelfs nog lang niet in de mate als voor den oorlog. Werkelijke welvaart voor iedereen kunnen wij alleen maar opbouwen op de grondslag van het herstel van ons productievermogen, d.w.z. door arbeid. Zoolang wij als volk in de praktijk van ons leven geen ernst maken met onze zedelijke plicht tot arbeid blijven wij een volk van arme menschen. Dat is de eerste phase, waarin wij ons thans nog bevinden. In deze phase en in afwachting van de resultaten van den wederopbouw zal al hetgeen noodig is, zoo mogelijk moeten worden ingevoerd, van rijwielbanden af en schoenen tot ondergoed toe. Tegelijk moet echter een beroep op de bevolking worden gedaan om vooral hen die in de zoo jammerlijk geteisterde streken een nieuw leven moeten beginnen, dat eenigszins dragelijk te maken. De Regeering vertrouwt dat de vrijwillige inzameling van huisraad enz. voldoende resultaten zal opleveren om andere maatregelen overbodig te maken. Zij staat echter wel op het standpunt, dat in beginsel het ongeoorloofd is, dat de eene burger tengevolge van oorlogsverrichtingen geen stoel meer heeft om op te zitten, en de ander over huisraad beschikt, dat hij slechts éénmaal in de week of heelemaal niet gebruikt. Deze eerste poging tot gelijkmatige verdeling van het beschikbare is niet alleen noodig om onze getroffen medeburgers aan het noodigste te helpen, maar zij zal ook voor saamhoorigheid van nut zijn en op de levensmoed der getroffen een stuwende werking uitoefenen.

Zij zal ook deze menschen het besef geven van de mogelijkheid den weg omhoog te betreden om hun plaats in het arbeidsproces van het Nederlandsche volk opnieuw in te nemen, teneinde aldus allen tesamen door inspanning van ons aller krachten te geraken tot herstel van ons productieapparaat en langs deze weg, de eenige die voor ons bestaat, tot grooter welvaart.

Economisch Herstel.

Betreffende het verder herstel van ons economisch leven wordt vooropgesteld, dat organisatorische en financieele saneering noodzakelijk is en een hoog opgevoerd werktempo van de Regeering naast een uitgebreide en psychologisch juiste voorlichting, wil van het herstel van het Nederlandsche bedrijfsleven binnen redelijke termijn iets terecht komen.

Indien ergens dan blijkt op dit terrein dat alles met alles verband houdt en de maatregelen van een alles overziend standpunt uit dienen te worden beoordeeld. Herstel en opbouw van het Nederlandsche productievermogen zal alleen doeltreffend kunnen geschieden op de grondslag van een algemeen sociaal economisch-financieel plan, waarin de richtlijnen, volgens welke het beleid moet worden gevoerd, zijn vastgelegd. Zulke een plan dient te worden ontworpen na aanwijzingen door den Ministerraad, door een in te stellen wetenschappelijk bureau, dat de gegevens verkrijgt van de Departementen en van het georganiseerde bedrijfsleven, deze gegevens verwerkt en het ontwerp plan voorlegt aan den Ministerraad. Voor de stichting van dit Bureau zal de regeering een vaste kern

van eerste rangs krachten ter beschikking stellen en verder zal een beroep tot medewerking worden gedaan op alle wetenschappelijke en praktisch geschoolde krachten, waarover ons land beschikt, zoowel uit het bedrijfsleven als uit de wereld van het hooger onderwijs. Op deze wijze kunnen bedrijfsleven en wetenschap samen hun ervaring en inzicht ten dienste stellen van de wederopbouw en leiding van ons bedrijfsleven. De Regeering kan dit bureau opdrachten verstrekken, advies vragen en neemt daarna de beslissingen, welke door haar ambtelijk apparaat, wederom zoo mogelijk in samenwerking met het georganiseerd bedrijfsleven, tot uitvoering worden gebracht. De Regeering acht het onvoldoende het opmaken van plannen uitsluitend aan de departementale ambtelijke instanties op te dragen, doch beschouwt het als een noodzakelijkheid, voor het geven van leiding in de groote lijnen, over een dergelijk planbureau te beschikken.

De belastingpolitiek, de prijs- en loonpolitiek en de sociale politiek vormen essentiële onderdeelen van zulk een plan, zoo goed als de analyse van de arbeidsmarkt en materiaalpolitiek.

Voor de eerste fase van het regeeringsoptreden is noodig een noodplan 1945 waarbij speciaal de urgentie van de verschillende voorzieningen ten opzichte van elkaar wordt overwogen en waarin vele veranderingen mogelijk moeten zijn, al naar de wisselende stand van nationale of internationale zaken. Daarnaast moet direct een begin worden gemaakt met het opstellen van een Herstelplan 1946—1948, dat drie jaren moet omvatten en waarvan een aantal onderdeelen, met name de bouwnijverheid reeds direct moet worden gezien in een veel langer tijdsbestek. In deze plannen komt aldus reeds een belangrijk deel van het economische beleid, tot uitdrukking.

Wij zijn ons bewust, dat de vaststelling, ook zelfs van een noodplan tijd vordert, die niet ongebruikt mag blijven, zoodat ook tegelijkertijd en reeds onmiddellijk op allerlei gebieden zal moeten worden aangepakt. Toch mag deze laatste noodzaak geen argument zijn om het vaststellen van een groot plan voor wederopbouw achterwege te laten.

De Regeering merkt op, dat het herstel van het Nederlandsche bedrijfsleven zal moeten worden gezocht in opvoering van de productie, van de productiviteit van haar arbeid en van de werkgelegenheid, speciaal in die takken van bedrijf, welke de eerste levensbehoefigheden voeding, woning, kleding en schoeisel vervaardigen en in die industrieën, welke voor energievoorziening en transport van primair belang zijn. Daarnaast zal tot verstrekking van onze economische voorziening een gezamenlijk optreden op de buitenlandsche markten voor in- en verkoop noodzakelijk zijn. Bevordering van het afsluiten van die handelsaccorden en internationale productieovereenkomsten, welke aan de Nederlandsche export in de toekomst een reële bestaansbasis verschaffen, vergt de allerhoogste aandacht van het Kabinet.

Bedrijfsorganisatie.

De Regeering zal een regeling ontwerpen voor de organisatie van het bedrijfsleven in groote samenvattende eenheden, waarin overheid, ondernemers en arbeiders hun plaats verkrijgen, welke organen onder goedkeuring van hooger gezag, algemeen bindende regelingen zoowel op sociaal als op economisch terrein voor de bedrijfstakken kunnen vaststellen.

Achterstand inhalen.

De Regeering acht het van het grootste belang, juist vanwege de groote achterstand, die in onze technische en wetenschappelijke outillage op menig gebied is ontstaan, onderzoekingsarbeid naar de technische, economische, sociale en culturele aspecten van de productie zoo sterk mogelijk te bevorderen. Het natuurwetenschappelijk onderzoek, de verbetering van bestaande en het op de markt brengen van nieuwe producten, verlaging van de kostprijs mede door sociaal beheerschte rationalisatie, uitgebreide markt- en behoefteanalyse zijn als evenzoveel elementen van een technisch wetenschappelijke outillage van ons economisch leven onmisbaar, wil Nederland op den duur een vooraanstaande plaats in de kwaliteitsproductie behouden.

Scheepvaart.

De Nederlandsche koopvaardijvloot leed gedurende den oorlog groote verliezen. Planen voor aanvulling en vernieuwen zijn in behandeling met de scheepseigenaren en binnen zeer korten tijd kan een aanvang worden gemaakt met de uitvoering van den bouw van schepen zooveel mogelijk op Nederlandsche werven. Nieuwbouw van zeeschepen, kustvaartschepen en visschersschepen is noodig.

Voortgegaan zal worden met de uitwerking van een pensioenregeling voor het personeel der koopvaardijvloot.

Problemen van de eigendom.

De Regeering is verder voornemens een onderzoek in te stellen naar die vraag, voor welke bedrijfstakken gedeelten van bedrijfstakken of ondernemingen, naast het mijnbedrijf en de Nederlandsche Bank, een overgang van particulier eigendom, naar de publieke of semi-publieke eigendom uit een oogpunt van algemeen belang is geboden. In dit verband zal ook worden onderzocht wat dient te gebeuren met de verbeurdverklaarde en onder beheergestelde bezittingen van Duitse of van Nederlandsche onderdanen.

Onze land- en tuinbouw verkeeren in buitengewoon moeilijke omstandigheden en de vooruitzichten voor den komenden oogst zijn ongunstig. Uitgestrekte landerijen zullen geen of slechts een geringe opbrengst geven, terwijl het tekort aan arbeidskrachten zich allerwege doet gevoelen. Het herstel van de geteisterde gebieden zal met de meeste kracht worden aangevat. Ingrijpende maatregelen zullen noodig blijken om deze gebieden tot nieuw, goed ontgonnen en verkaveld cultuurland te maken, waarbij aan de verzorging van het landschap de aandacht zal worden geschonken welke het verdient.

Reeds met de herstelwerkzaamheden dient de grondslag te worden gelegd voor een complex van maatregelen, welke op langen termijn zullen moeten worden uitgevoerd en de vooraanstaande positie welke onze land- en tuinbouw steeds hebben ingenomen ook in de toekomst te handhaven.

De Regeering rekent hierbij op de medewerking van alle boeren, tuinders en landarbeiders, die door hechte organisatie ieder hun aandeel in de uitvoering van de noodige maatregelen op zich dienen te nemen.

Zij zal voorts alles in het werk stellen om te bereiken, dat de bewerkers van den bodem duurzaam ook die belooning ontvangen, welke hen toekomt.

Voedselvoorziening.

De voedselvoorziening van ons volk baart nog vele zorgen. Het is aan het thans afgetreten Kabinet gelukt, met de krachtige hulp van onze bondgenooten, om reeds zeer snel na de volledige bevrijding den ergsten honger te stillen. Doch reeds spoedig zullen wij op eigen krachten deze taak moeten voortzetten. Slechts indien de geheele bevolking, in alle sectoren van het bedrijfsleven, zijn plicht verstaat zal het mogelijk zijn om te voorkomen dat het tegenwoordige rantsoen moet worden verminderd.

Door velerlei omstandigheden zijn nog niet allen die in de landbouw thuis behooren regelmatig aan het werk, terwijl de verzorging van de gewassen en het vee hier en daar zeer veel te wenschen overlaat. Deze toestand is ontoelaatbaar en de Regeering acht het haar taak alles in het werk te stellen hieraan een snel einde te maken. Wij vertrouwen, dat wij er in zullen slagen door gezamenlijke arbeid de voedselvoorziening van ons volk veilig te stellen en onze intensieve land- en tuinbouw op steeds hooger plan te brengen.

Financiën.

Betreffende de financieele positie van ons land willen wij het volgende opmerken. Inzake het monetaire vraagstuk, dat naar zijn aard een internationaal karakter draagt, is het verschaffen van zekerheid met betrekking tot de buitenlandse valutaverhoudingen van het allergrootste belang. Deze zekerheid mag echter niet worden gekocht met het aangaan van verbintenissen, die de gulden duurzaam op een maatschappelijk niet verantwoord peil zouden blijken te fixeren, daar dit bijv. zou noodzaken tot het voeren van

een binnenlandsche deflatie-politiek, die — na overwinning der huidige schaarschte — tot elken prijs moet worden voorkomen. Tevens zal in dit verband ook met de tegenwoordige en toekomstige belangen de overzeesche gebiedsdeelen moeten worden gerekend.

De voornaamste financieele problemen, waarvoor ons land is gesteld, zijn in drie groepen te verdeelen:

1. de vaststelling en regeling van de erfenis der laatste 5 jaren.
2. de financieering van de loopende buitengewone uitgaven voor de oorlogvoering, de noodhulp en de steun bij de herbouw en het op gang brengen der bedrijven.
3. de dekking der normale publieke uitgaven met inachtneming van een groeiende overheidstaak.

Wat de vaststelling van de erfenis der laatste 5 jaren betreft, zal erkenning van de bestaande openbare schuld, inclusief het uitstaande (en bonafide verkregen) Staats en Centrale Bankgeld, en het toekennen van een economisch en sociaal verantwoorde tegemoetkoming in geleden personeele en materiele oorlogsschade als een nationale verplichting moeten worden beschouwd. In verband met de regeling dier erfenis zal er in de eerste plaats voor moeten worden gezorgd, dat de bestaande geldovervloed geen ontoelaatbare prijsstijging veroorzaakt, resp. het voortbestaan van een zwarte markt in de hand werkt, en dat deze overvloed daartoe zoo spoedig mogelijk verdwijnt.

Daarnaast zullen maatregelen daarvan dragelijk blijft en op het budget voldoende speelruimte komt voor andere noodzakelijke publieke uitgaven. Ten behoeve van de in deze opzichten gewenschte sancering zullen eenige heffingen ineens onvermijdelijk zijn. Zij zullen in het bijzonder hen treffen, die van den oorlog hetzij in hun vermogen, hetzij in hun inkomen hebben geprofiteerd en hen, die gezien hun draagkracht daarvoor het meest in aanmerking komen.

De buitengewone uitgaven, die de oorlogvoering, de noodhulp en de steun bij den herbouw en het op gang brengen der bedrijven, voorshands nog vereischen, zullen gedurende den eersten tijd een sluitende begroting onmogelijk maken. Voor deze uitgaven zal hoofdzakelijk door leeningen, die ten deele in het buitenland zullen moeten worden ondergebracht, dekking gezocht moeten worden. Ten behoeve van den steun bij de financiering van het economisch herstel komt de oprichting van overheidswege in aanmerking van een Nationale Herstel Financierings Maatschappij, die in de credietbehoeften, die de particuliere banken niet kunnen vervullen, zal kunnen voorzien. Daarbij zal ook aan het groote publiek worden gevraagd zijn uitgaven voorshands te beperken nu aldus door de vrijkomende gelden het werk van de nationale wederopbouw te steunen.

Voor de dekking van de normale publieke uitgaven, incl. den rentedienst op de leeningen zullen ten spoedigste de vereischte inkomsten moeten worden gevonden. De onvermijdelijk groeiende overheidstaak, m.n. op sociaal en cultureel gebied en de financieele gevolgen, die noodzakelijk voortvloeien uit de gewijzigde internationale positie van ons land, brengen mede, dat de belastingopbrengsten groot zullen moeten zijn. Zal de volkshuishouding in staat zijn, zonder te zeer in haar ontplooiing te worden geremd, aan dezen eisch te voldoen, dan moet het nationaal inkomen, zowel in nominalen als in reëlen zin stijgen. Een bij de keus der belastingen en bij de besteding der overheidselden zal daarmee zoo veel mogelijk moeten worden gerekend. Naast het zuiver fiscale zal dus aan het sociaal-economische gezichtspunt in de begrotingspolitiek de plaats worden verleend, die daaraan volgens nieuwere inzichten toekomt.

Rechtsorde van de arbeid.

Betreffende het Departement van Sociale Zaken valt op te merken, dat het belang van heel ons volk dringend een vergrooting van de arbeidsgelegenheid en het scheppen van verhoudingen eischt, waaronder met volle toewijding wordt gewerkt en arbeidsconflicten worden vermeden. De werkers van hoog tot laag zullen zoowel in openbare bedrijven als in particuliere ondernemingen bij het bedrijf moeten worden betrokken op een wijze, die hen doet gevoelen, dat met hun rechten, belangen en gevoelens rekening wordt gehouden, maar dat zij dan ook mede verantwoordelijk zijn en dat een goede vervulling van hun taak een maatschappelijke plicht is. In de leiding van de bedrijfsorganisaties zullen ar-

beidsvertegenwoordigers zitting moeten krijgen, terwijl in ondernemingen van eenigen omvang ondernemingsraden voor georganiseerd overleg tusschen de ondernemers en vertegenwoordigers van het personeel dienen te worden gevormd.

Bij de regelingen op het gebied van den arbeid zal nauw contact worden gehouden met de samenwerkende werkgevers- en arbeidersorganisaties. Arbeidsvoorwaarden dienen te worden geregeld in overleg tusschen deze organisaties, onder toezicht en voor zoover noodig, met beslissing vanwege de overheid.

Een minimumlevensstandaard zal zijn te waarborgen, waarbij inzonderheid rekening is te houden met de prijzen der gedistribueerde goederen. Men zal er zich echter bewust van moeten zijn, dat opvoering der productie voorwaarde is voor stijging van de levensstandaard. Aangestuurd zal worden op een betere verhouding tusschen de belooning van verschillende categorieën dan vroeger. Zoolang de ontwrichting van het bedrijfsleven en het tekort aan grondstoffen het niet mogelijk maken allen arbeid te waarborgen, zullen de gevolgen daarvan voor de arbeiders moeten worden opgevangen door wachtgeldregelingen en werkloosheidsuitkeeringen van een ander karakter dan de vroegere steun. Hier-tegenover staat echter, dat geen wachtgeld meer mag worden uitgekeerd aan hen, die redelijken arbeid weigeren, onder welk voorwendsel dan ook.

Met kracht zal worden voortgewerkt aan de reeds in Londen ter hand genomen voorbereiding van een uitbreiding der sociale verzekeringen en voorzieningen en voor de loonarbeiders en voor andere bevolkingsgroepen. Daarbij staat voorop de urgentie van een verbetering der ouderdomszorg.

Aan een doeltreffende organisatie van de gezondheidszorg, in samenwerking met de deskundigen en de organisaties die op dit gebied werkzaam zijn zal bijzondere aandacht moeten worden besteed, nu de oorlogsgevolgen aan den lichamelijken toestand en het weerstandsvermogen van een groot deel van ons volk, waaronder talloze kinderen, ernstige schade hebben toegebracht.

Cultureele zaken.

Wat onderwijs, kunsten en wetenschappen betreft, ligt het in de bedoeling der Regeering, dat maatregelen zullen worden getroffen, om dit Departement te maken tot de centrale plaats, vanwaar uit in de toekomst de volksofvoeding in den breedsten zin kan worden bevorderd. Het onderwijs in de engere beteekenis des woords, de ofvoeding in den ruimeren zin en de zorg voor de Nederlandsche beschaving zullen daartoe als terreinen, welke elk afzonderlijk de grootste aandacht verdienen, niettemin nauw verbonden moeten zijn. Radio en film zullen bij dit Departement worden getrokken. Op het gebied der kunst zal de Regeeringsbemoeying van den grond af moeten worden georganiseerd, hetzelfde geldt voor de volksofvoeding in den ruimsten zin, daaronder begrepen de lichamelijke ofvoeding en de jeugdbeweging.

Een algeheele reorganisatie van het onderwijs zal worden voorbereid, zoowel van het Hooger als van het Middelbaar en het Lager.

Ook de plaats van het nijverheids-onderwijs en de aansluiting van sommige takken hiervan aan andere vormen van onderwijs zal nader worden overwogen. De Regeering acht zich gelukkig den oud-minister Bolkestein bereid te hebben gevonden zijn reeds voor den oorlog bestaande reorganisatieplannen voor het onderwijs, aangevuld met en verdiept door zijn inmiddels in de Angel-saksische landen opgedane ervaring, aan het onderwijs in Nederland dienstbaar te maken door de aanvaarding van de opdracht volledige plannen tot reorganisatie van het onderwijs voor uitvoering gereed te maken. De Regeering stelt deze medewerking op zoo hoogen prijs, omdat de voor te stellen maatregelen zoowel blijk zullen geven van groote deskundigheid, als van de door de Regeering zoo gewenschte toenadering tusschen ofvoeding en onderwijs.

Openbare werken en wederopbouw.

Door de Regeering is een nieuw ministerie van Openbare Werken ingesteld. Daaronder zullen als voornaamste diensten ressorteeren: Rijkswaterstaat, de Dienst der Zuiderzeewerken, het technische gedeelte van den Rijksgebouwendienst, de Organisatie van den We-

deropbouw, en van de Bouwnijverheid, de Rijksdienst voor afvalwaterzuivering. Verder zal een regeling worden getroffen tusschen het Ministerie van Binnenlandsche Zaken en het Ministerie van Openbare Werken, waardoor het technisch gedeelte van den dienst der Volkshuisvesting eveneens onder het Ministerie van Openbare Werken zal worden gebracht.

Voor deze samenvoeging pleiten o.a. de volgende argumenten: de sedert den oorlog steeds sterker gebleken behoefte aan centrale leiding op het gebied van de bouwnijverheid, waardoor het o.m. eenvoudiger wordt het bouwprogramma aan te passen aan de hoeveelheden beschikbare bouwvakarbeiders en aan den aard en omvang van het beschikbare materiaal — de mogelijkheid van een gemakkelijke coördinatie van de verschillende Rijksdiensten op het gebied van de bouwnijverheid werkzaam — de mogelijkheid van vereenvoudiging van de afwikkeling van zaken betreffende de waterhuishouding — de mogelijkheid van een vlottere voorbereiding van bouwplannen.

Het behoeft wel geen betoog, dat het zwaartepunt van de taak van het Ministerie zal liggen in de zorg voor het herstel van het verkeerswezen, voor de drooglegging van onderwaterzettingen en voor den wederopbouw van al wat aan onroerend goed in den oorlog verloren ging. De werkzaamheden tot het vrijmaken van waterwegen, in het bijzonder van die, welke voor den aanvoer van onze eerste levensbehoeften van primair belang zijn, zullen met kracht worden voortgezet. Hetzelfde geldt voor de havens. Verder zal alles op alles worden gezet om de groote inundatie-gebieden Walcheren en Wieringermeer waterdicht te hebben vóór de winterstormen kunnen worden verwacht.

Volkswoningbouw.

Het woningtekort is onstellig groot: door de vernielingen in de oorlogsjaren, en door het feit, dat in die jaren bijna niets bijgebouwd is, terwijl normaal 40.000 woningen per jaar moeten worden gemaakt om de bevolkingstoename op te vangen en onbewoonbaar geworden woningen te vervangen. Wil men den achterstand in 10 jaar inhalen en de vernielde woningen binnen dezen tijd herbouwen, dan zullen jaarlijks 65 tot 70.000 stuks moeten verrijzen. Veel steden zijn zoodanig verwoest, dat er alle aanleiding is het grondplan te herzien, dit zal de herbouw weliswaar remmen, maar nu de gelegenheid er is verbetering te brengen op velerlei bouwkundig gebied, mag men die gelegenheid natuurlijk niet voorbij laten gaan.

Het is de bedoeling bij den herbouw zooveel mogelijk gebruik te maken van de bestaande technische diensten, doch het spreekt vanzelf, dat vele van die diensten niet berekend zijn op het werk, dat hen nog te wachten staat, dan moeten zij worden bijgestaan door deskundigen van elders. De voornaamste taak van het Ministerie is mede te helpen aan het opbouwen van organisaties, die bij machte zijn, het wederopbouwwerk in het gewenschte tempo uit te voeren. Van deze organisaties zullen in vele gevallen bestaande instellingen de kern kunnen uitmaken.

Doch dit alles kan alleen slagen indien op korten termijn voldoende hoeveelheden materialen en materieel in het land komen. Letterlijk aan alles is gebrek, doordat Nederland leeggezogen is tijdens de bezetting. Hout, staal, kalk, glas, bouwmachines, vrachtauto's enz. enz. zullen moeten zijn ingevoerd, alvorens met kracht begonnen kan worden. En dan moeten de arbeiders werkkleding, schoeisel, gereedschap en fietsen hebben. Het zal door al deze tekorten een moeizaam begin worden en men zou verkeerd doen in den beginne te groote verwachtingen van het tempo te hebben. Toch zal het tempo er in komen wanneer de wil er is om de moeilijkheden te overwinnen en die wil is er bij het Nederlandsche volk zeker.

Verkeer en Energie.

De Regeering heeft gemeend een afzonderlijk ministerie voor verkeer en energie te moeten stichten, waaraan o.a. worden toevertrouwd de zorgen voor spoorwegen, wegverkeer, luchtvaart, mijnbedrijven, electriciteitsvoorziening, gasvoorziening en al hetgeen verder met energiebedrijven verband houdt. De Regeering is voornemens de particuliere mijnen in Limburg volledig te nationaliseeren en daartoe de voorbereidende maatregelen

te treffen opdat de eerstkomende gekozen volksvertegenwoordiging zich over deze plannen zal kunnen uitspreken.

De afdeling Luchtvaart van het Departement zal aanzienlijke versterking en modernisering behoeven, opdat de moeilijke problemen die op het terrein van de luchtvaart dringend om oplossing vragen een behoorlijke behandeling kunnen vinden. Nederland had vóór den oorlog op luchtvaartgebied een vooraanstaande plaats en het zal een zware strijd zijn, die op allerlei fronten tegelijk zal moeten worden gevoerd, wil het mogelijk blijken deze plaats te behouden.

Moderne Voorlichting.

Voorts willen wij melding maken van den eenigen dienst, die behalve de zaken betreffende de algemeene oorlogvoering, ressorteert onder den Minister-President, nl. de Regeeringsvoorlichtingsdienst.

Een moderne staat heeft in dezen tijd behoefte om naast het verband met de burgers door middel van de Volksvertegenwoordiging ook op allerlei gebieden, die niet in de Volksvertegenwoordiging ter sprake komen, op het oogenblik, dat haar dienstig voorkomt, rekening en verantwoording af te leggen van haar daden en ook de burgers in kennis te stellen van de overwegingen, die tot bepaalde maatregelen voeren. Deze voorlichtingsdienst zal op gepaste wijze als het ware het denken der regering voor het volk reproduceeren. Zij zal de burgers op de hoogte houden van de plannen, van de vorderingen, van de successen, maar ook van de tegenslagen, van de moeilijkheden en van de mislukkingen. Zij zal voor alles eerlijkheid dienen te betrachten, zoodat de basis van vertrouwen tusschen de Regeering en de bevolking door de werking van dezen voorlichtingsdienst wordt gesterkt. Daarnaast zal deze dienst ook oor en oog van de Regeering moeten zijn, d.w.z. haar op de hoogte houden van hetgeen er in den lande omgaat. Deze Regeeringsvoorlichtingsdienst zal ook het perscontact met de journalisten dienen te onderhouden, hetzij in vertrouwelijke besprekingen, hetzij in openbare conferenties. De Regeering wenscht in dit opzicht een hartelijke verhouding tot de Nederlandsche Pers en treedt haar met vertrouwen tegemoet, echter ook met de opmerking dat zonder geestelijke discipline in de perswereld geen vertrouwenspositie tegenover de Regeering mogelijk is. Wij hopen intusschen dat men het verschil tusschen hetgeen door ons als regeeringsvoorlichtingsdienst wordt aangekondigd en het door velen gehaate begrip propaganda-ministerie goed zal verstaan. Het gaat hierbij geenszins om geestelijke en ook niet om directe politieke invloed, ook al zijn wij ons bewust, dat een goede voorlichting nooit zonder invloed blijft.

Maar welke reden kan er voor een Regeering zijn om de voorlichting over haar daden uitsluitend aan organen over te laten, die haar overwegingen slechts gedeeltelijk of in het geheel niet kennen en er dan toe gedwongen worden hieraan een eigen interpretatie te geven?

Dat een goed geleide, direct tot het volk sprekende regeeringsvoorlichtingsdienst er niet weinig toe kan bijdragen, de belangstelling voor de publieke zaak te verlevendigen en het verantwoordelijkheidsgevoel te versterken is er een voordeel van, dat wij hoog aanslaan.

De Regeering als team.

Nu nog een enkele mededeeling over de werkwijze van het Kabinet. Wij hebben ons voorgenomen te trachten de coördinatie van de werkzaamheden der verschillende Departementen te bevorderen en daartusschen optredende wrijvingsverschijnselen zooveel mogelijk op te heffen. Daartoe worden een aantal kleine colleges uit den Minister-Raad gevormd onder voorzitterschap van den Minister-President als coördineerend element, aan welke colleges bevoegdheid tot beslissen over bepaalde zaken wordt gedelegeerd.

Zoo is er gevormd een Raad voor algemeene Oorlogvoering, bestaande uit de Ministers van Overzeesche Gebieden, Oorlog, Marine, Buitenlandsche Zaken en Scheepvaart;

een Raad voor Binnenlandsch Bestuur, bestaande uit de Ministers van Binnenlandsche Zaken, van Justitie, van Sociale Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financiën en van Oorlog; een Raad voor Economische Zaken, bestaande uit de Ministers van Buitenlandsche Zaken, van Overzeesche Gebiedsdeelen, van Handel en Nijverheid, van Voedselvoorziening, Landbouw en Visscherij, van Financiën, van Sociale Zaken en van Verkeer en Energie; tenslotte de Raad voor Wederopbouw, omvattende de Ministers voor Openbare Werken, van Binnenlandsche Zaken, van Verkeer en Energie, van Handel en Nijverheid, van Voedselvoorziening, Landbouw en Visscherij, van Sociale Zaken, van Financiën en van Scheepvaart.

Aldus hopen wij in deze colleges groepen van vraagstukken door bespreking snel tot oplossing te kunnen brengen. Ook naar beneden toe willen wij door het bij elkander brengen van de ambtenaren der verschillende Departementen onnoodige correspondentie voorkomen en snelle behandeling van zaken bevorderen.

Wij willen de opsomming eindigen met een kort woord tot allen die de Regeering in haar zware taak hebben bij te staan.

Dat is heden ten dage een zeer gevarieerd corps. Wij denken aan de tallooze zuiveringscommissies, aan de tribunalen en aan al degenen, die het buitengewoon onaangename werk van dezen tijd hebben te verrichten.

Het is begrijpelijk, dat de autoriteiten nog al eens moeite hebben, de hiervoor aangeezwen menschen bereid te vinden tot zulke taken. Toch roept ieder om zuivering en om snelheid daarbij. Begrijpt U, dat het dan eenvoudig niet aangaat, dat gij, die daarvoor de aangewezen man zijt, U daaraan onttrekt?

Verder denken wij aan het enorme ambtenaren-corps. Nederland bezat voor den oorlog uitstekende landsdienaren. In de bezettingsjaren heeft dit corps ook naar den geest zeer geleeden. Wij hebben allen gesaboteerd, de lijn getrokken en de discipline is bedenkelijk achteruit gegaan. Het moest helaas open en eerlijk gezegd worden, dat de nood van menig braaf mensch de scherpste kantjes afgeslepen heeft, en dat de corruptie in ons land op ongekende wijze voortwoekert. Aan dat alles zal een einde moeten komen. Deze Regeering heeft zeker oog voor de algemeene moeilijkheden van den ambtenaar tegenover een publiek, dat ook vaak prikkelbaar is. Maar vandaag willen wij ons beperken tot een ernstig beroep op den ambtenaar in het bijzonder. Begrijpt gij, dat gij het zijt, die in sterke mate het aangezicht van de Overheid bepaalt, dat van U afhangt of men zich met een gevoel van vertrouwen of van wrevel en achterdocht tot de Overheid wendt, dat gij aldus het humeur in het openbare leven bepaalt? Het Vaderland verwacht van U, dat gij alle bureaucratie de deur uitzet en in iederen burger den medemensch wilt erkennen. Er moet vóór alle dingen een einde komen aan elken vorm van geknoei, en de Regeering zal niet opzien tegen harde maatregelen bij iederen vorm van bewezen corruptie. Slechts op deze, dikwijls pijnlijke manier, zal het mogelijk zijn, het aanzien van het Nederlandsche ambtenaren-corps te herstellen.

Landgenooten, ik ben er mij van bewust, dat deze opsomming van denkbeelden en voornemens van de Regeering, van maatregelen, die zij direct wil nemen of die zij in het vooruitzicht stelt, zeer onvolledig is.

Menige vraag zult U nog kunnen stellen. Gij kunt ook met een zeker schouderophalen aan dit alles voorbijgaan en het beschouwen als schoone beloften. als woorden, waar niets achter staat. Vandaag aan den dag kan ik U het geloof aan het tegenovergestelde niet geven. Alleen de daden der Regeering, ook al zijn de omstandigheden waaronder wij moeten werken nog zulk een verontschuldiging, zullen de rechtvaardiging van deze woorden kunnen brengen.

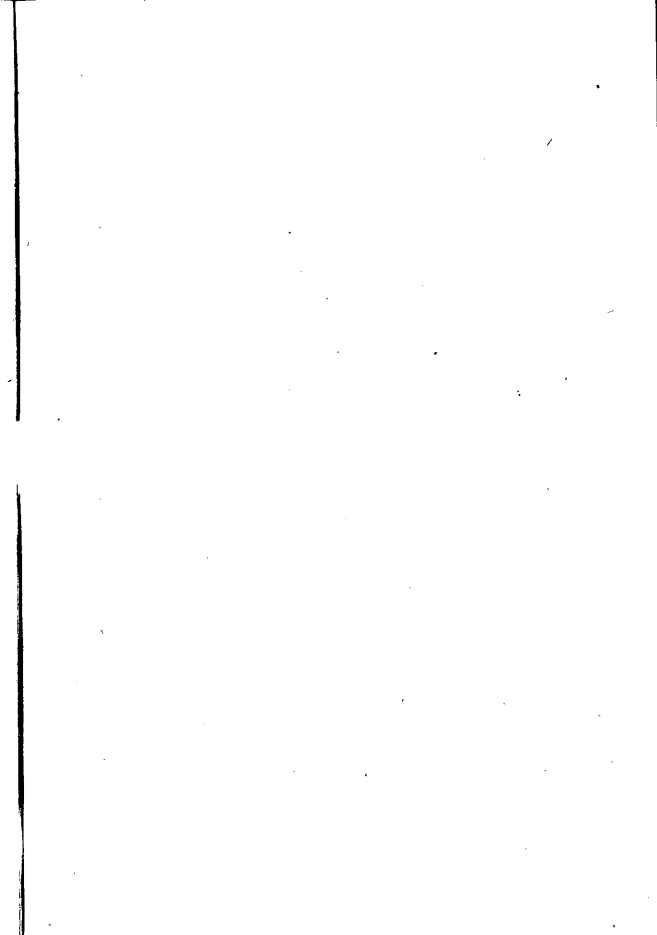
Wij weten dat het op talrijke plaatsen in zeer verschillende groepen der bevolking onrustig is, dat allerlei groepen bereid zijn per eigen gelegenheid te trachten zich op kleine schaal eigen recht te verschaffen. Velen in ons volk achten zich op een of andere wijze verongelikt. Dit is een gevoel, dat ons uit de bezettingsjaren nog zoo eigen is. Het zoeken van eigen wegen is ons niet vreemd en het zal zeker geen kunst zijn, om ook nu onder deze omstandigheden, in deze geestelijke atmosfeer, waarin wij nu leven, weer de ondergrondse practijk tot nieuw leven te wekken en aan te vuren tot activiteit, op die punten, waar men meent, dat de overheid tekort schiet.

Laat ik dan nu hier van deze plaats nog eenmaal spreken als lid van de Advies Commissie van de landelijke K.P. leiding, tot allen die met zulke gedachten rondloopen met groote nadruk de vraag richten: Bent gij bij voorbaat bereid in deze Regeering te zien

de centrale K.P. van het Nederlandsche Volk, die gereed staat om met Uw aller hulp, uit Gods kracht, de oneindig zware maar niet hopeloze taak te aanvaarden, om alle krachten in het Nederlandsche volk te bundelen en te richten op het eene doel, de herrijzenis van het nationale bestaan van het Nederlandsche volk. Het zal daarvoor noodzakelijk zijn, dat ieder van ons bereid is iets op te geven van zijn eigen opvattingen, bereid om ook het inzicht van hen, die boven hem gesteld zijn, niet van te voren als onjuist, als slap of wat U maar wilt, te brandmerken. Het gaat vandaag aan den dag om het „nu of nooit“, misschien om het „er op of er onder“. Wij, Uwe Regeering, gelooven aan de gezonde krachten in het Nederlandsche volk. Wij doen een beroep op U en vragen Uw aller medewerking van hoog tot laag, waar gij ook staat. Met minder dan dat kunt gij niet toe, zijt gij niet verantwoord voor de zaak van ons volk, die toch ook U ter harte gaat, gij oud K.P.-er, of wie gij ook zijt. Wij moeten te samen de nieuwe wegen vinden van leiding en gezag, van vrijheid en zelftucht, van critiek en van vertrouwen. Wij staan open voor Uw wenschen en gedachten, maar zij zullen ons niet van die rechte weg afbrengen, die wij gezamenlijk moeten gaan.

Rekent U daarbij op ons, wij rekenen op U.

WEGENS HET NOG NIET
FUNCTIONNEEREN VAN
DEN REGEERINGS-VOOR-
LICHTINGSDIENST, WERD
DEZE PUBLICATIE VER-
ZORGD DOOR SECTIE
VOORLICHTING MILITAIR
GEZAG

